

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Woestenseweg 32 (Poperinge, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2019I79
September 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert, Wouter Van Goidsenhoven, Clara Thys

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	18
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	18
1.4.1.1	Landschappelijke situering	19
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	23
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	24
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	25
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	26
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	26
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	30
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	31
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	38
1.5	Synthese	42
2	Bibliografie.....	44

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van het kadasternummer (Bron: Geopunt).	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).	8
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 5: Visualisatie geplande ontwikkeling (bron: opdrachtgever).	15
Figuur 6: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).	16
Figuur 7: Rioleringsplan (bron: opdrachtgever).	17
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	19
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	21
Figuur 12: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).	22
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	23
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	24
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	25
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).	26
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	32
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	32
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	33

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1884 (Bron: NGI Cartesius).	33
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1911 (Bron: NGI Cartesius).	34
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1964 (Bron: NGI Cartesius).	34
Figuur 25: Luchtfoto 11 september 1917, IFFM (Bron: Stichelbaut, B. 2019: p.12)/	36
Figuur 26: Luchtfoto 18 maart 1918, IWM (Bron: Stichelbaut, B. 2019: p.16).	37
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	38
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	39
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	39
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	40
Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).	40
Figuur 32: Huidige toestand van het terrein (bron: opdrachtgever).	41
Figuur 33: Huidige toestand van het terrein (bron: opdrachtgever).	41

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....18

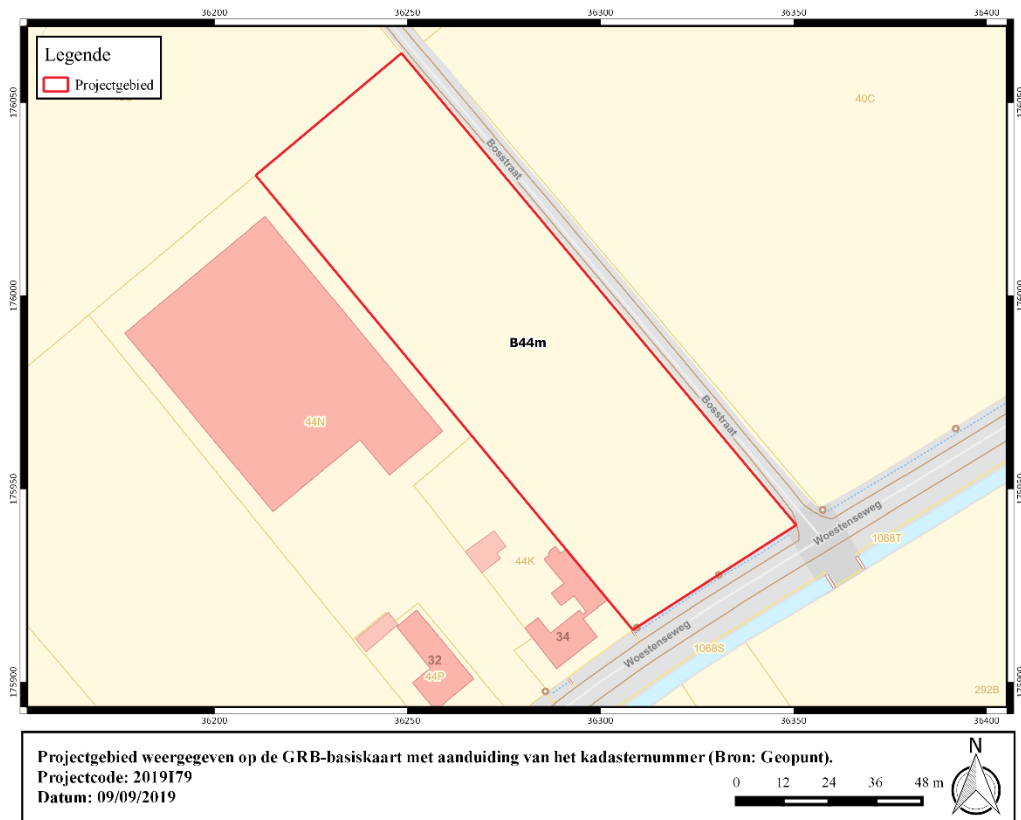
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

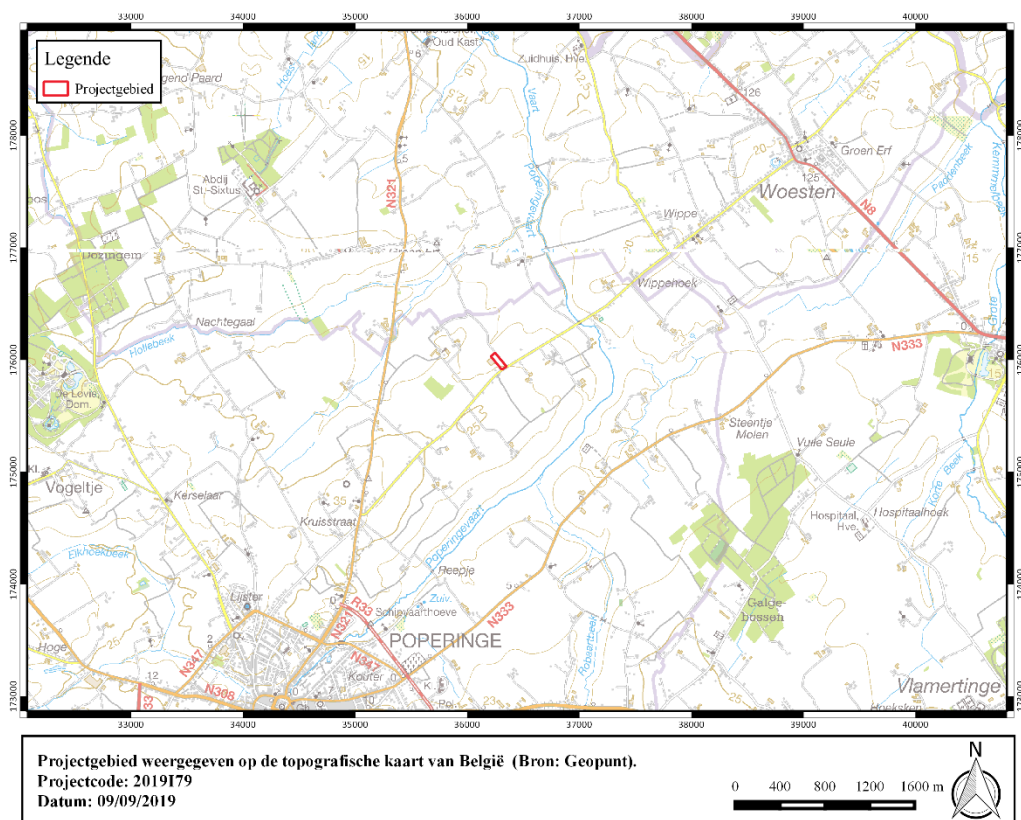
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Poperinge
	Deelgemeente	/
	Postcode	8970
	Adres	Woestenseweg 34 8970 Poperinge
	Toponiem	Woestenseweg 32
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 36151 Y _{min} = 175893 X _{max} = 36405 Y _{max} = 176069
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Poperinge, Afdeling 2, Sectie B, nr. 44m Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van het kadasternummer (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als agrarisch gebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000 m² of meer beslaat.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 7738 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. De opdrachtgever wenst het verkrijgen van de vergunning af te wachten.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Woestenseweg 32 Poperinge werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Vandermaelenkaart, 1846-1854
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879
- Topografische kaart 1884
- Topografische kaart 1911
- Loopgravenkaarten
- Topografische kaart 1964

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

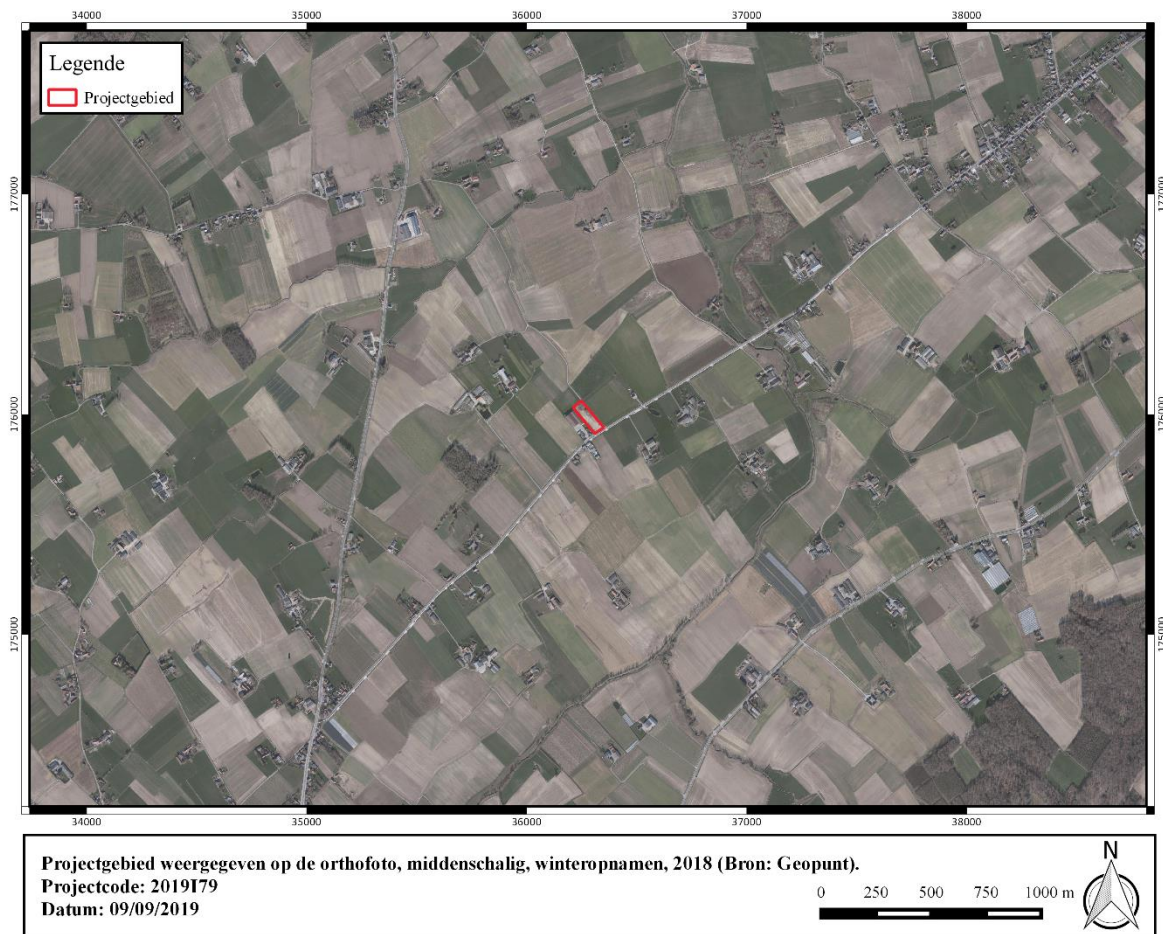
Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Poperinge, in de provincie West-Vlaanderen. Poperinge is gelegen in de Westhoek, ca. 11 kilometer ten westen van Ieper. Het terrein situeert zich langsheen de Woestenseweg, die Poperinge verbindt met Woesten. Het plangebied is gelegen op het kruispunt van de Woenstenseweg en de Bosstraat. De westzijde van het terrein sluit aan bij een recent ontwikkeld perceel en een woning met bijhorende tuin. De dorpskern van Woesten en de stadskern van Poperinge situeren zich respectievelijk ca. 3,2 km ten noordoosten en ca. 3,6 km ten zuidwesten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ca. 7738 m². Op heden is het terrein braakliggend. De laatste decennia was het perceel afwisselend in gebruik als akker of grasland. In de winter van 2018-2019 werd het projectgebied deels ingericht als werkzone. De impact hiervan is op heden niet gekend.

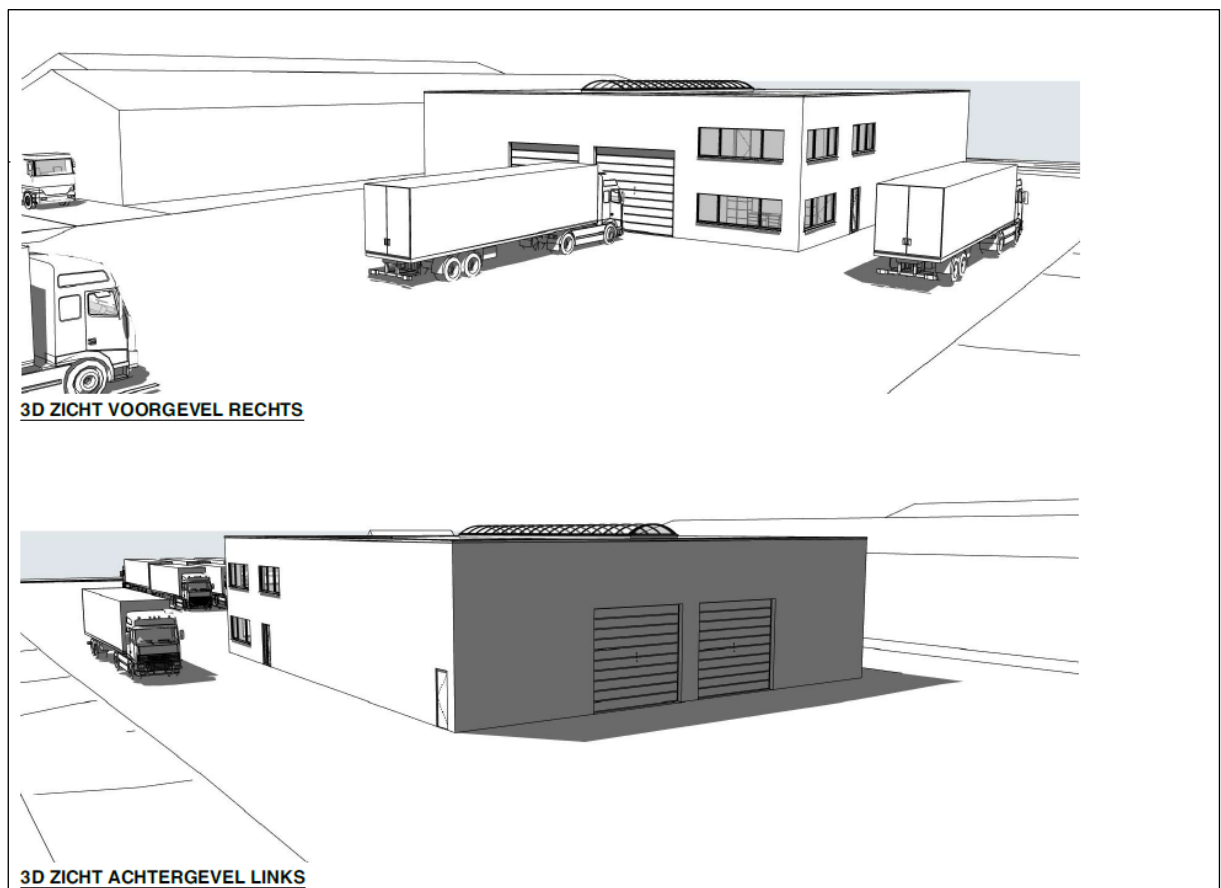

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

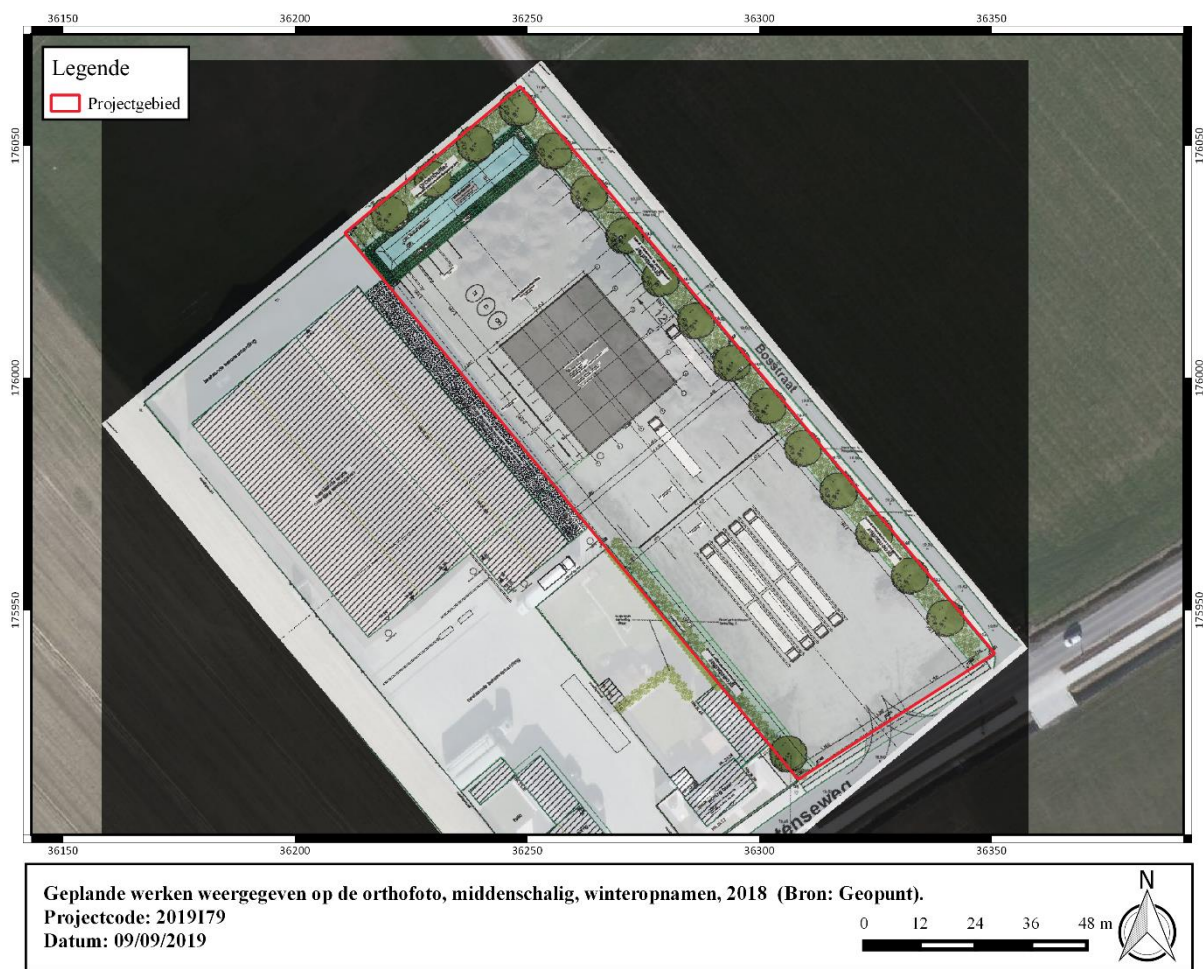
1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

Op heden is het terrein gelegen op een hoogte van 17.8 – 19.8 m TAW (zie 1.4.1.1). Het plangebied kent een vrij sterk stijgend verloop in zuidoostelijke richting. Het nieuwe nulpas van de geplande ontwikkeling zal zich situeren op een hoogte van ca. 19 m TAW. Dit impliceert dat het terrein voorafgaand aan de geplande werken geëgaliseerd zal worden. Hiertoe dient het plangebied deels opgehoogd, deels afgegraven te worden. Voorafgaand wordt de teelaarde verwijderd. Onderstaande dieptes zijn te rekenen vanaf het nieuwe nulpas van 19 m TAW.

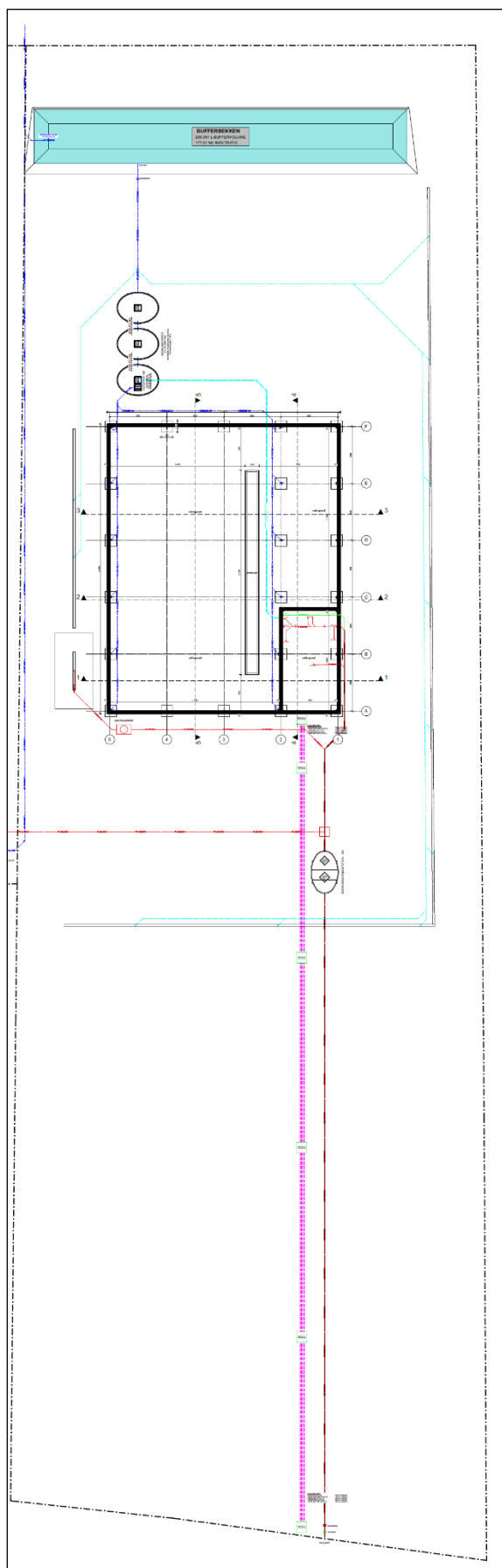
De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuw bedrijfsgebouw met omliggende verharding. De footprint van de nieuwbouw bedraagt ca. 747 m². Het gebouw wordt opgetrokken door middel van paalfunderingen waarvan de diepte nog te bepalen is door ingenieursstudie en een vloerplaat van ca. 50 cm-mv. Het omliggende terrein wordt verhard met beton. In het noordelijk deel van het terrein wordt een nieuw bufferbekken gerealiseerd met een oppervlakte van 177 m². De maximale diepte van het bufferbekken bedraagt 290 cm-mv. Langsheen de perceelszijden van het terrein wordt nieuwe groenzone gerealiseerd. Voor de groenzone en de verharding dient een bodemingreep gerekend te worden van ca. 50 cm-mv. In functie van de nieuwe ontwikkeling dient tevens nieuwe riolering aangelegd te worden. Tussen de nieuwbouw en het geplande bufferbekken worden 3 hemelwaterputten van elk 20.000 liter gerealiseerd. Deze worden aangelegd tot een diepte van min. 2 m-mv.

Figuur 5: Visualisatie geplande ontwikkeling (bron: opdrachtgever).

Figuur 6: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

Figuur 7: Rioleringsplan (bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

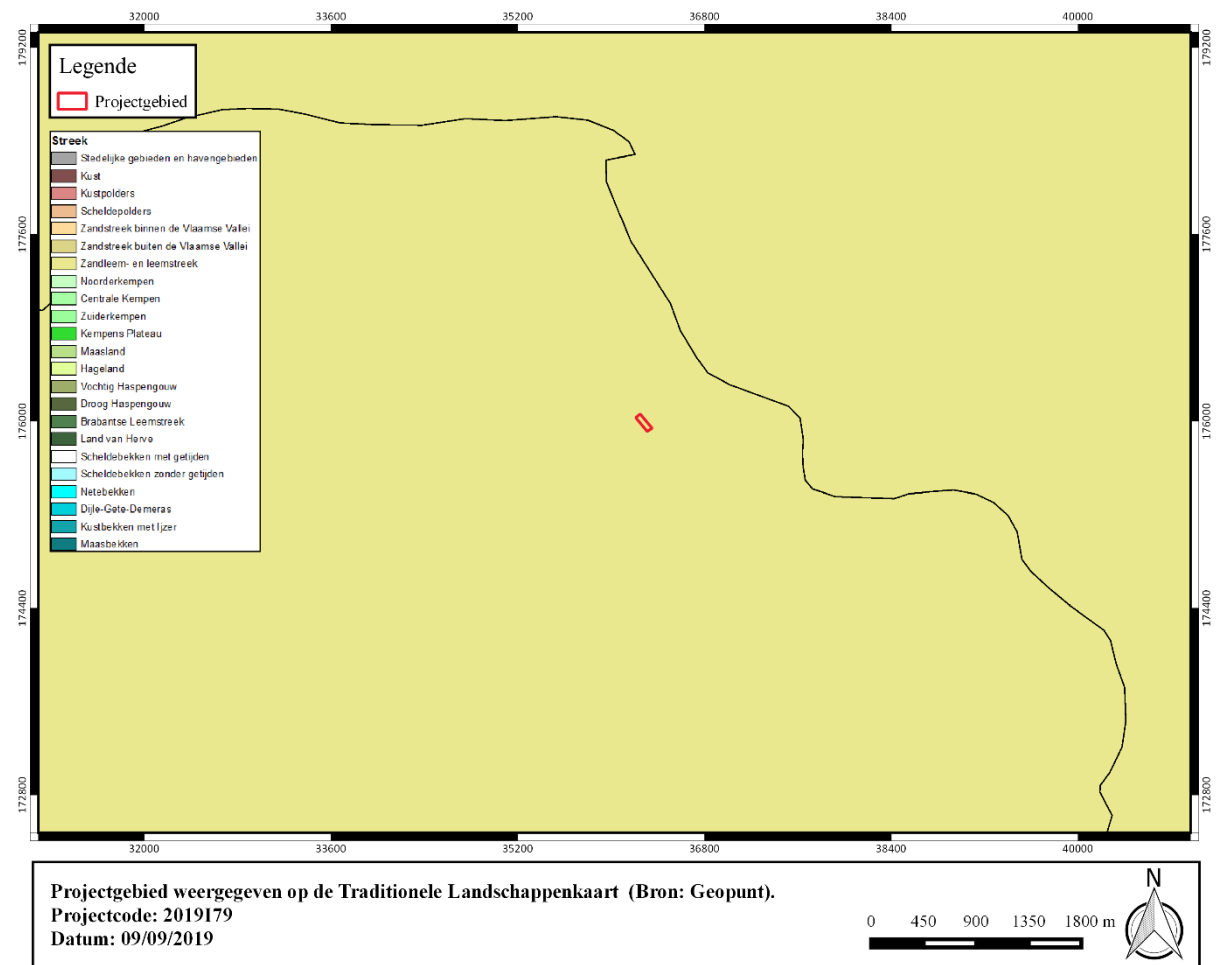
1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Aalbeke (Formatie van Kortrijk).
Quartair	Type 1
Bodemtypes	u-Lhc , Ehx
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	17.8-19.8 m TAW
Hydrografie	Ijzerbekken, deelbekken Hoppeland

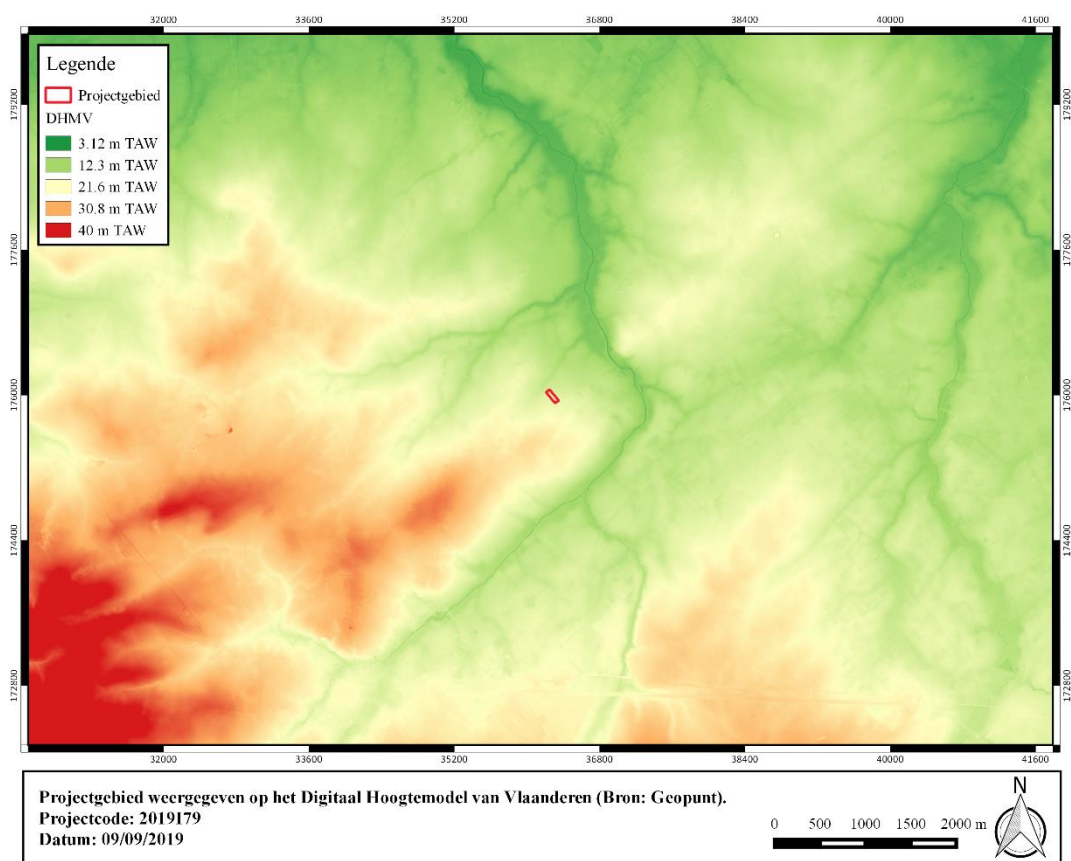
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het plangebied is gelegen in de zandleem- en leemstreek. Poperinge is gelegen op een noordelijke uitloper van de heuvelrij van de Vidaigneberg, Rodeberg, Scherpenberg en Monteberg-Kemmelberg met hoogtes tot 156 m. Deze heuvelrij vormt de natuurlijke waterscheidingslijn tussen het IJzerbekken in het noorden en het Leiebekken in het zuiden. Het landschap ten noorden van deze heuvelrij wordt gekenmerkt door steile hellingen met zuidwest-noordoost georiënteerde beekvalleien en een overgangszone naar het laagland van Poperinge en Ieper. Ten noorden en ten zuiden van het plangebied wordt de West-Vlaamse heuvelrij respectievelijk ingesneden door de beekvalleien van de Spanjebeek en de Poperingevaart. Het plangebied is gelegen op een hoogte van 17.8 – 19.8 m TAW en kent een stijgend verloop in zuidoostelijke richting. Hydrografisch is het plangebied gelegen in het IJzerbekken, deelbekken Hoppeland.

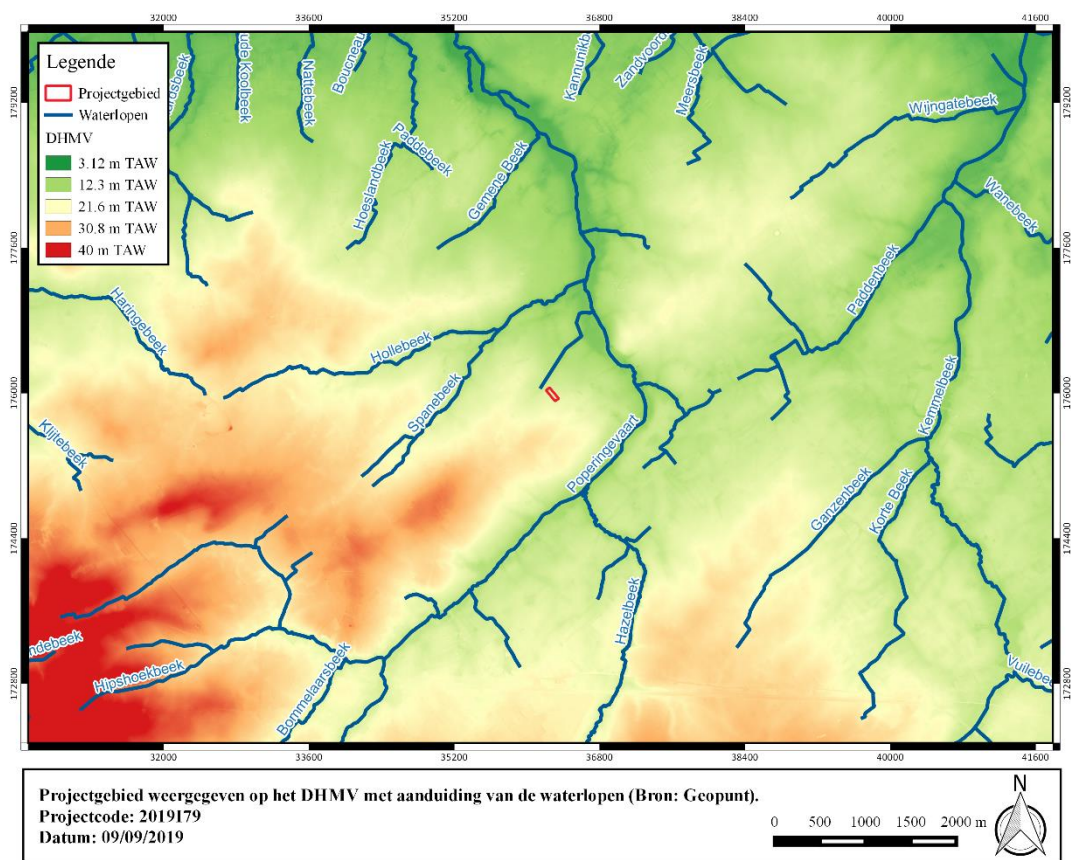

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

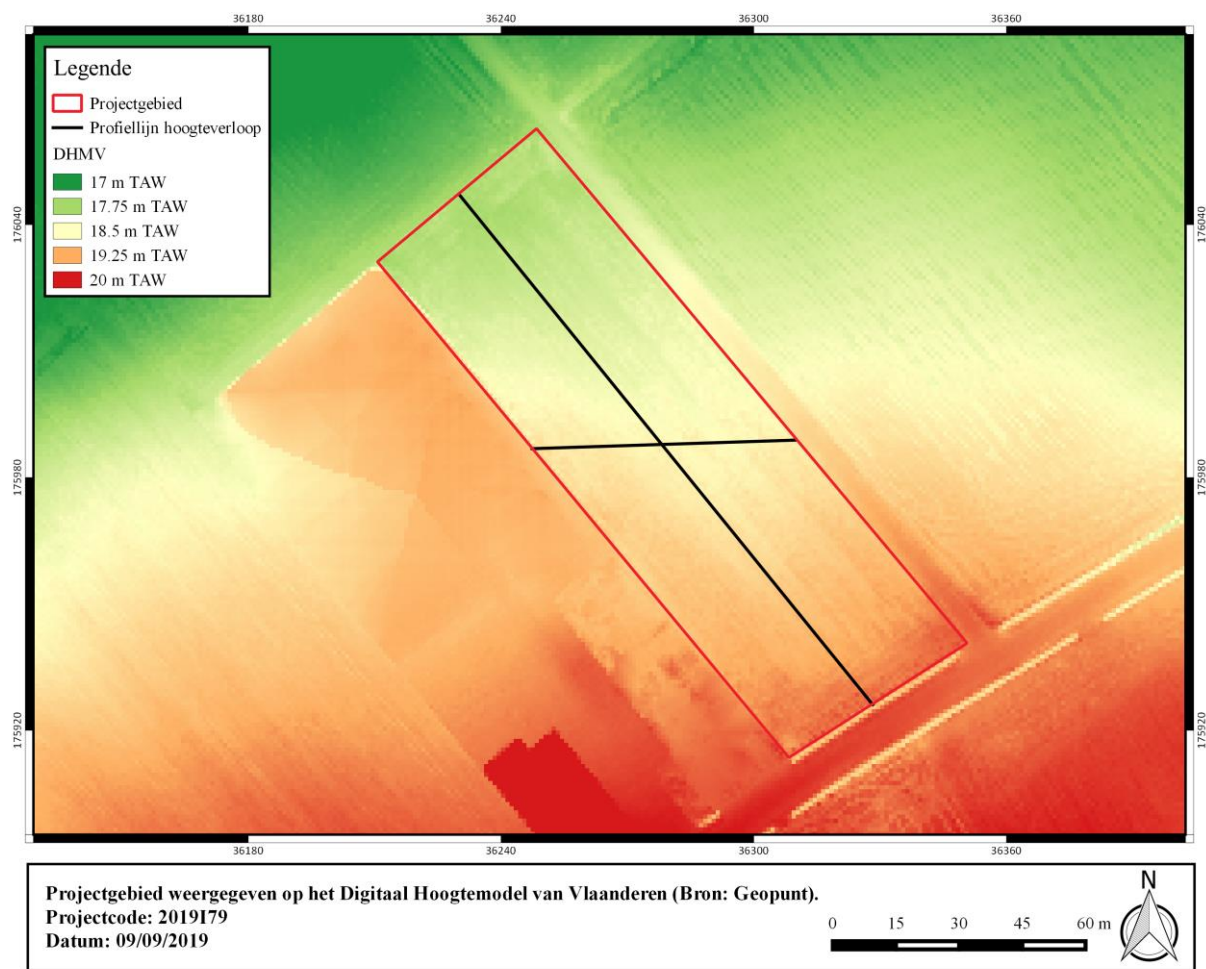

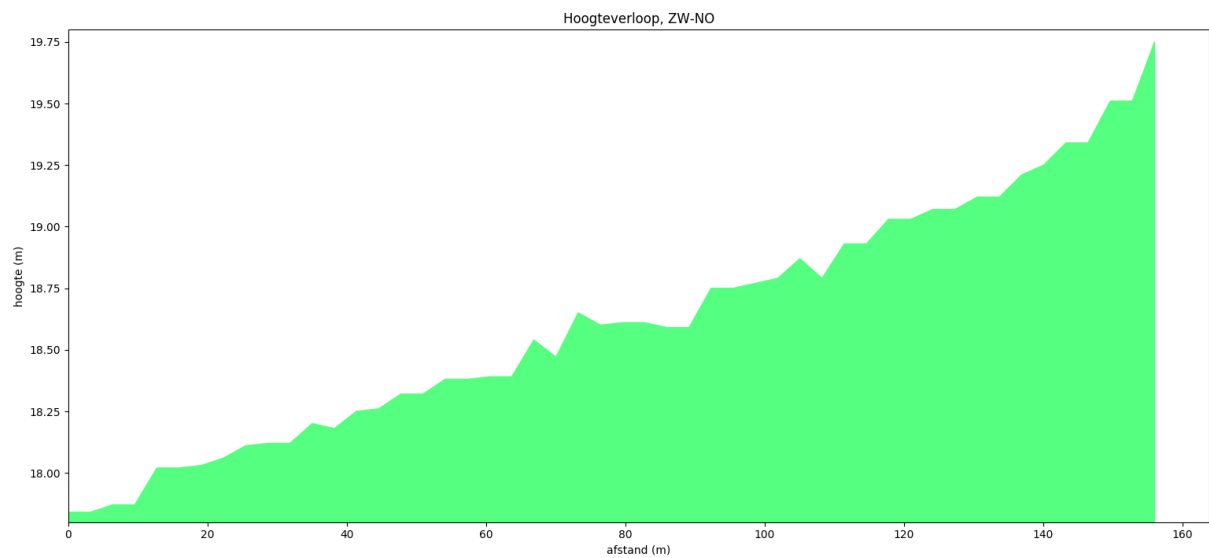
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

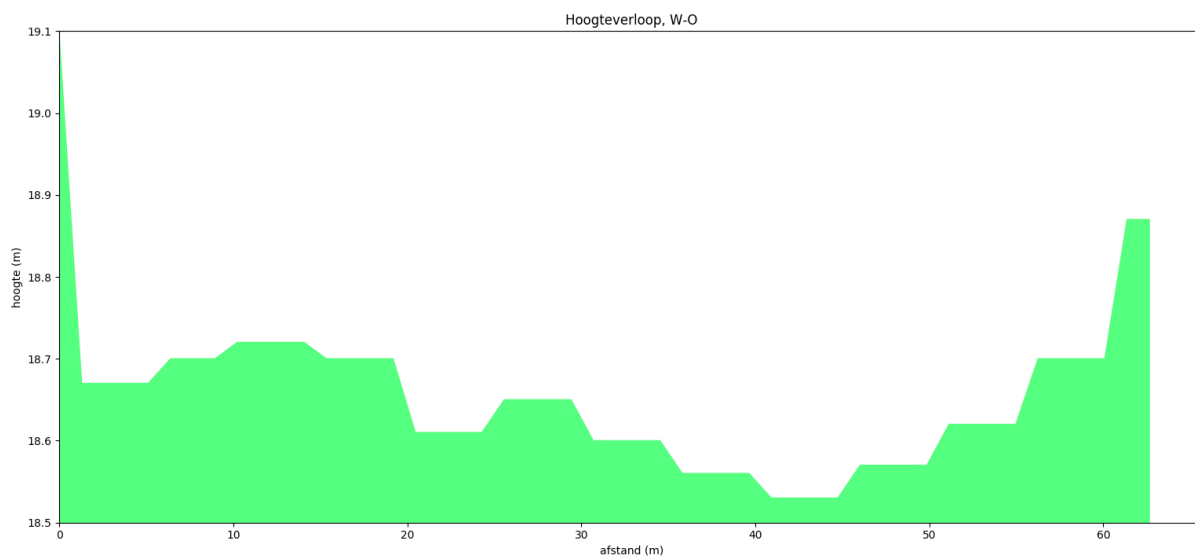
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 12: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).

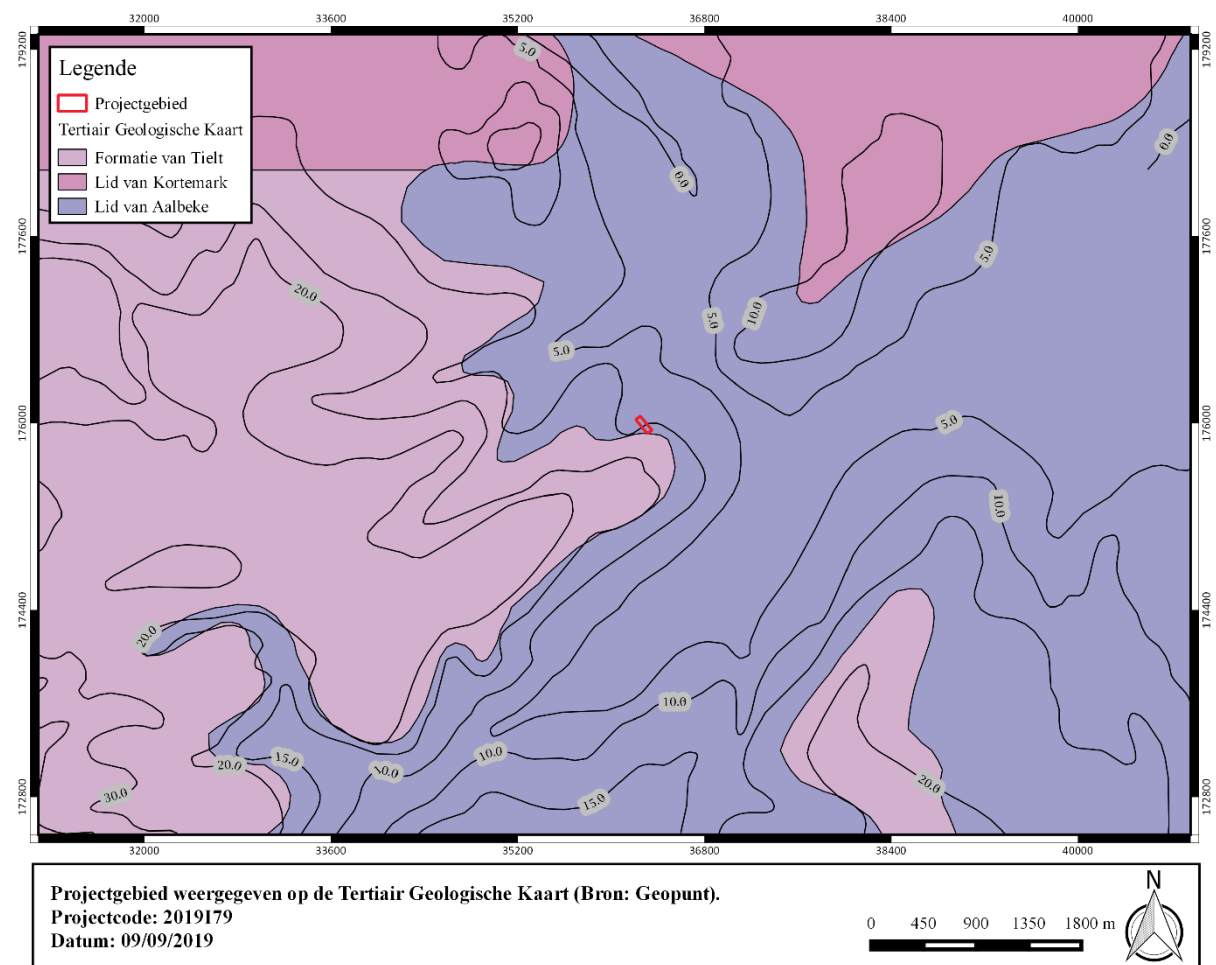

Figuur 13: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Aalbeke (Formatie van Kortrijk)**. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het Lid van Aalbeke is een fijnsiltige homogene klei, afgezet in een rustig open-shelf milieu. Het manifesteert zich vaak als een grijze plastische klei die soms fossielen, zandsteenconcreties en laagjes grijs zand bevat. Deze klei wordt uitgebaat voor vervaardiging van bakstenen, dakpannen en siertegels.

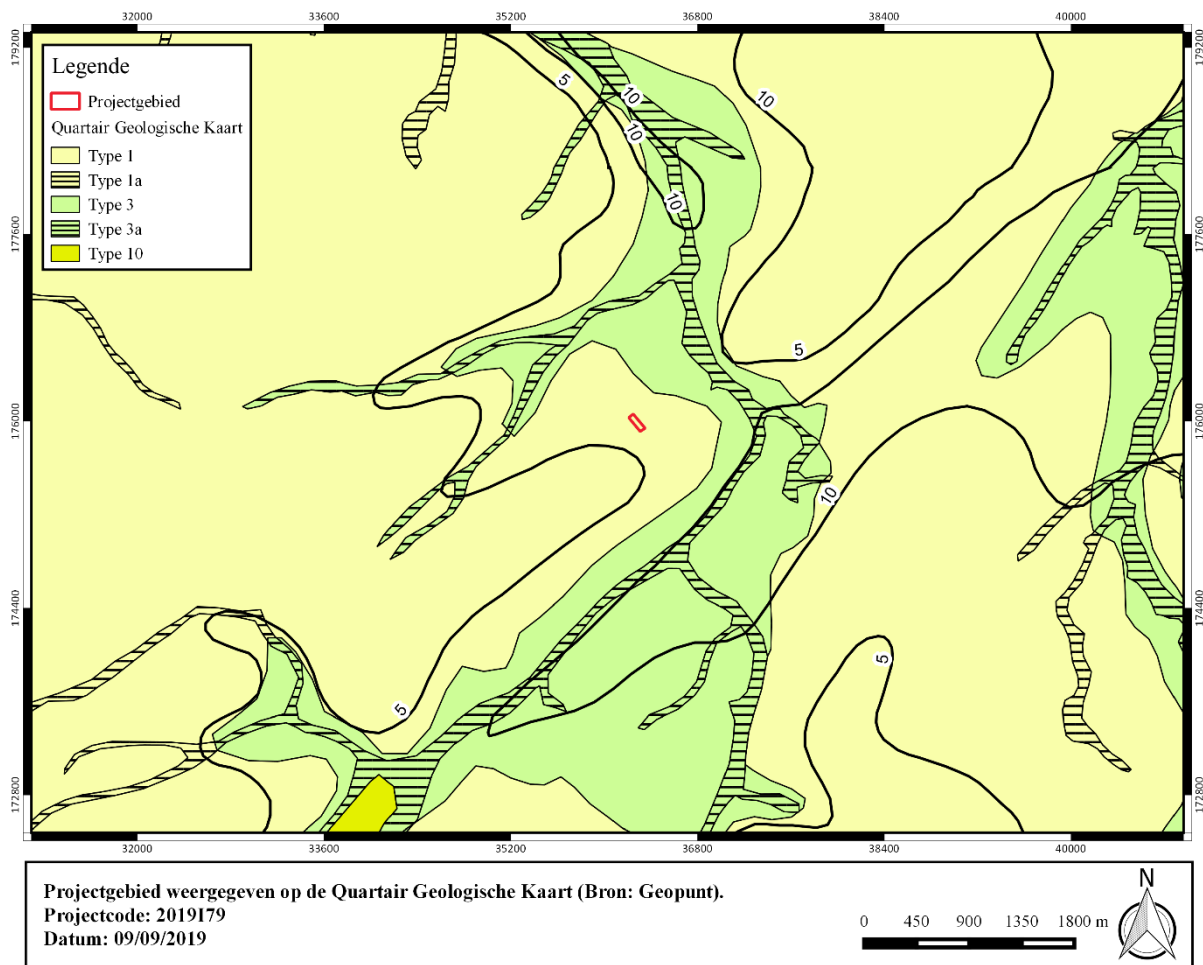

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

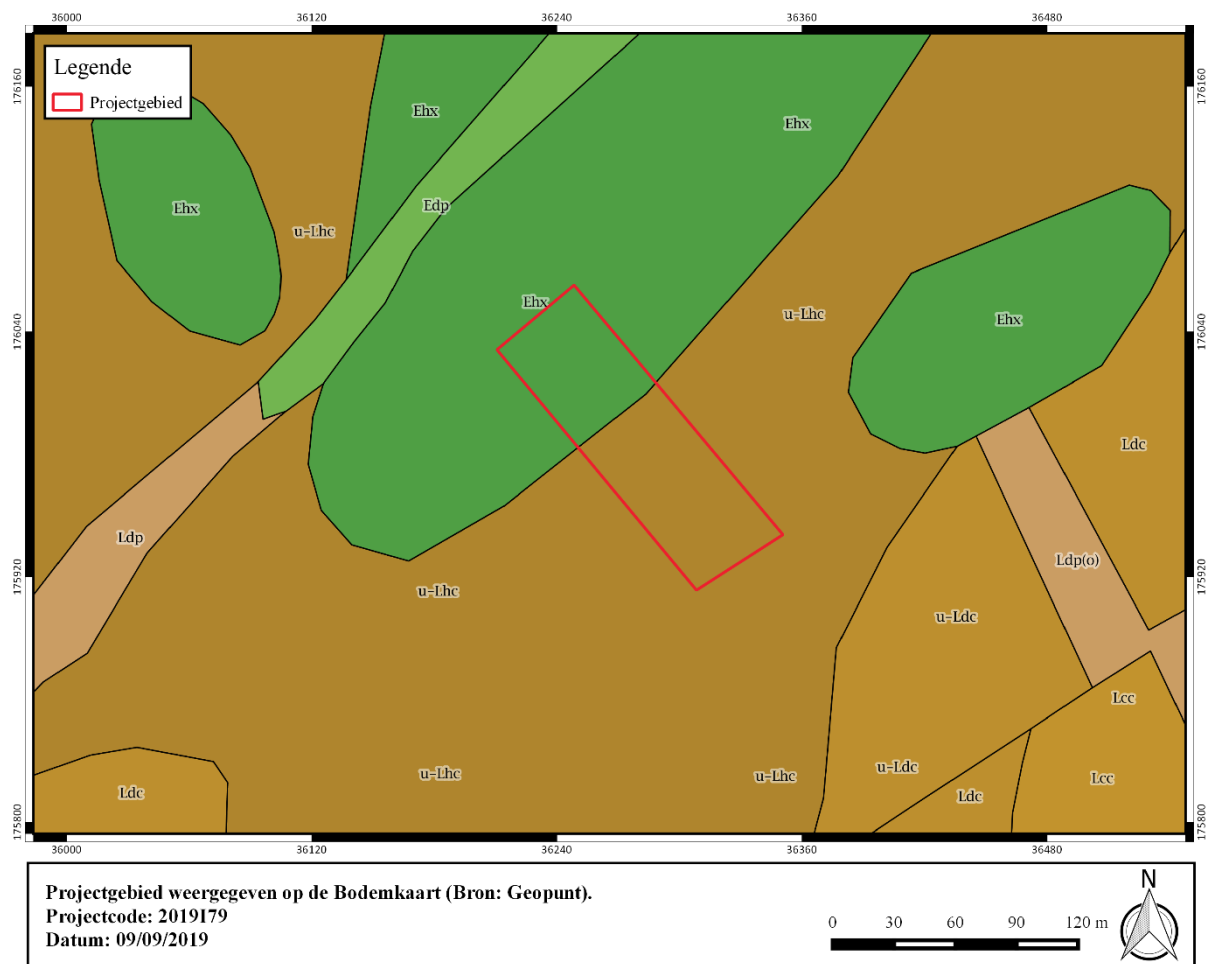

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **uLhc** is een natte bodem met relatief hoge ligging en een sterk gleyige zandleembodem met sterk gevlekte textuur (bij lemige sedimenten) en verbrokkelde textuur B horizon (bij zandige sedimenten). De klei situeert zich op geringe diepte (ondieper dan 75 cm). Bij de landbouwgronden is de humeuze bovengrond 25-30 cm dik, grijsbruin, en vertoont roestverschijnselen in het benedengedeelte. De onderliggende uitgeloogde horizon is duidelijk roestig en bleek tot grijsgeel; de verbrokkelde textuur B is eveneens sterk gegleyifieerd, zeer onregelmatig en vertoont grillige vlekken, bruinachtig en sterk roestig.

Het bodemtype **Ehx** is een sterk gleyige kleibodem met onbepaald profiel. Het is een stuwwatergrond en komt verspreidt voor in het heuvel- en plateauland van de West-Vlaamse Leemstreek. De bovengrond is donker grijsbruin en bestaat uit klei tot zandige klei. Lokaal kan niveo-eolisch materiaal bijgemengd zijn zodat de bouwvoor lichter is dan de onderliggende horizonten. Met de diepte verzwaren deze gronden geleidelijk. Roestverschijnselen beginnen vanaf 20-50 cm. In de zomer kunnen grote krimpscheuren voorkomen.

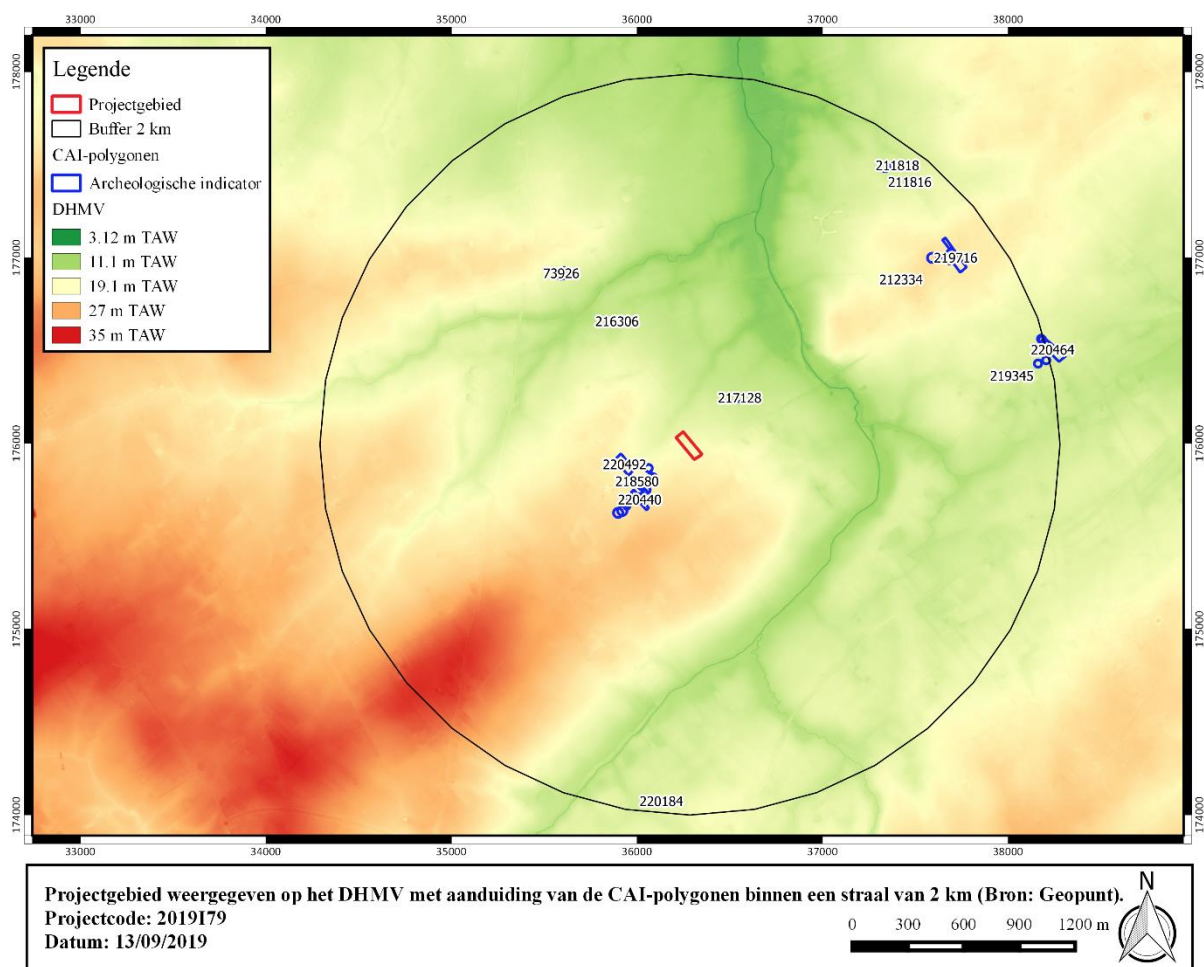
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Op het onderzoeksgebied of de ruime omgeving zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Ten zuidwesten van het onderzoeksgebied is een cluster waarnemingen aangegeven op het kaartbeeld van de CAI. Dit betreft vondstmateriaal dat werd gerecupereerd bij metaaldetecties en dateert uit WOI. Deze schaarste aan vindplaatsen in de ruime omgeving is enerzijds te wijten aan een gebrek aan onderzoek maar anderzijds dient rondom het onderzoeksgebied ook rekening gehouden te worden met de bodemkundige en cartografische gegevens. Vermoedelijk was het terrein in het verleden minder geschikt voor bewoning en bewerking.

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

/

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

73926	Indicator cartografie; NK: 15 meter
-------	-------------------------------------

	Late middeleeuwen: site met walgracht
--	---------------------------------------

Metaaldetectie

211816	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen
211818	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen
211823	Metaaldetectie; NK: 15 meter 19 ^e eeuw: handvat Franse banjonet WO I: munten, knopen, hulzen
211881	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen
212334	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen
215451	Metaaldetectie; NK: 15 meter 19 ^e eeuw: munt Napoleon II WO I: munten, knopen, hulzen
216211	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen
216306	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen
216501	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen
216533	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen
216735	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen

217110	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
217112	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
217128	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
217129	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
218580	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
219000	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
219345	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
219351	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
219364	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
219523	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
219557	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
219716	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
220184	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
220440	Metaaldetectie; NK: 15 meter

	WO I: munten, knopen, hulzen,...
220464	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
220491	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
220492	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
220559	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
220561	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...
220646	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: munten, knopen, hulzen,...

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Archeologisch onderzoek wijst op oude menselijke aanwezigheid op het grondgebied van de Stad Poperinge. Bij opgravingen op de Grote Markt werden in een gracht van 75 cm twee silexvondsten gedaan, waaronder een laatneolithische schrabber. Opgravingen in de valleien van de Vleterbeek, Bommelaersbeek en Robaertbeek wijzen op intensief bodemgebruik vanaf de IJzertijd. In de Casselstraat en de Gasthuisstraat werd een verhard wegtracé uit de Romeinse tijd vastgesteld, vermoedelijk teruggaand op het diverticulum Cassel-Aardenburg. Deze ligging aan een Romeinse weg doet vermoeden dat de stad teruggaat op een Vroeg-Romeinse nederzetting. Bij de opgravingscampagne op de Grote Markt werd een scherp terra sigillata gelokaliseerd. In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische vindplaatsen gekend die een oude menselijke aanwezigheid indiceren.

De eerste vermelding van Poperinge dateert uit 987 in een document dat de bezittingen omschrijft van de Sint-Bernardusabdij uit Saint-Omer. Vermoedelijk behoorde Poperinge reeds vanaf de 8ste eeuw tot het bezit van voornoemde abdij. In sommige twijfelachtige bronnen worden vermeldingen van de stad vanaf 431 of 668 of 877 aangegeven.

Vanaf het einde van de 11de eeuw profiteert Poperinge van de economische groei in het graafschap Vlaanderen. De motor van de Poperingse economie is de textielnijverheid. De stad krijgt stads- en marktrechten in respectievelijk 1147 en 1187. Bij voornoemde opgravingscampagne op de Grote Markt werden een ruim aantal volmiddeleeuwse sporen vastgestelde, waaronder een mogelijk restant van een lakenhalle. Door het succes van de textielnijverheid blijft het inwonersaantal van de stad groeien, wat resulteert in een stadsuitbreiding in de 13de eeuw. De parochies Sint-Jan en Onze-Lieve-Vrouw worden opgericht aan de belangrijkste uitvalswegen richting Ieper en richting Sint-Omer. Door de toename van de bewoning aan de uitvalswegen richting Veurne, Mese, Belle en Sint-Winoksbergen ontstaat er een stervormig uitgewerkt bevolkingspatroon. De stad is nooit versterkt.

De eerste vermelding van Woesten dateert uit 1138 als Wastina, wat verlaten vlakte betekent. Het dorp werd in de 12^e eeuw vermeld als '*solitudo renynghensis*', wat neerkomt op verlaten vlakte van Reninge. Vermoedelijk was de ruime omgeving rondom Woesten minder voor bewoning geschikt omwille van de waterverzadigde gronden. De Ferrariskaart karteert uitgestrekte bosgebieden rondom het plangebied.

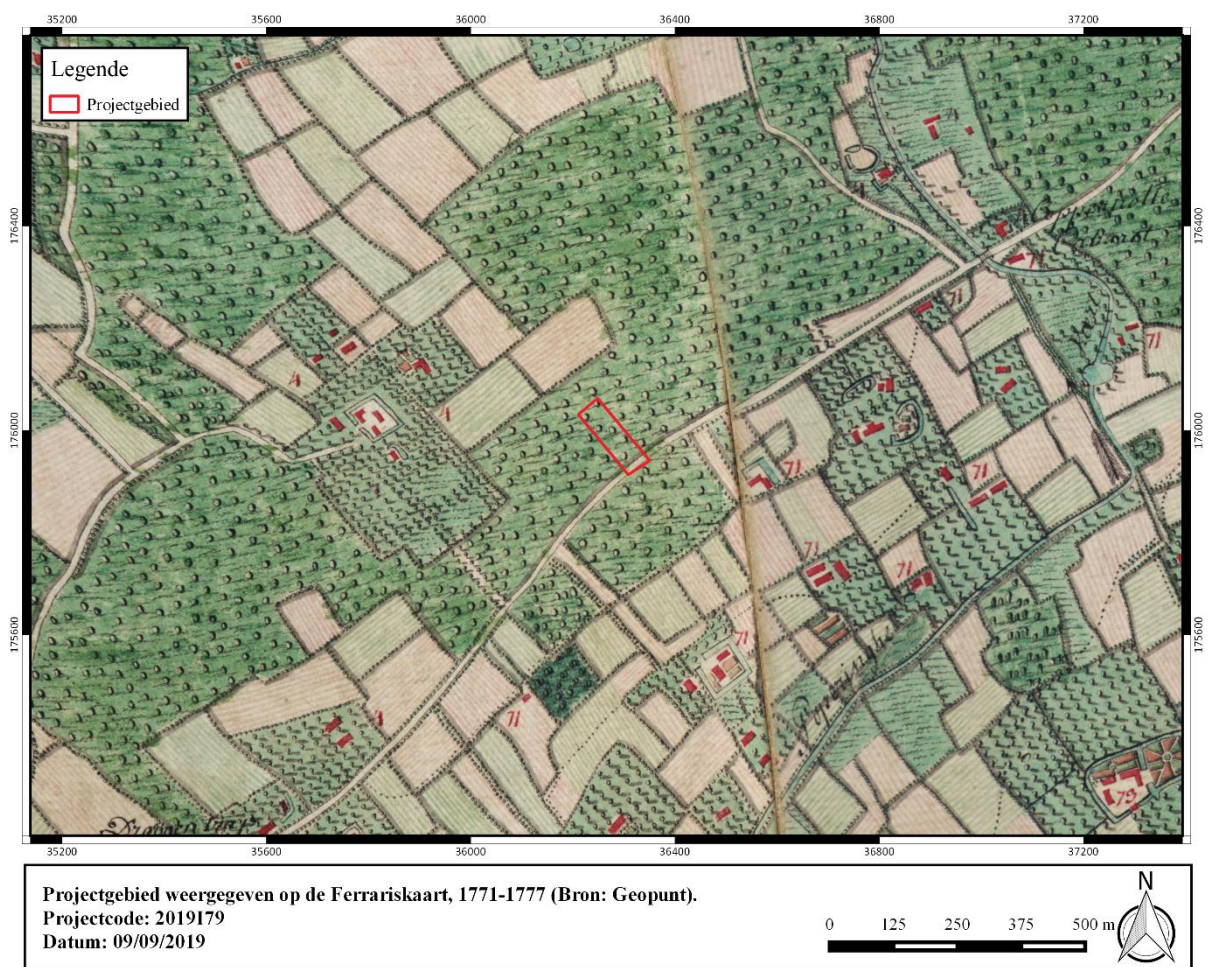
Als een antwoord op de economische crisis in de 14de eeuw onderneemt de stad pogingen om nieuwe economische impulsen te geven. De Vleterbeek wordt bevaarbaar gemaakt van de IJzer tot het centrum van de stad, wat leidt tot het ontstaan van een handelszone aan de Vleterbeek en de Poperingevaart. Poperinge ondergaat heel wat verwoestingen en belegeringen in de 15de en 16de eeuw, waardoor de stad een kleine speler wordt. Na haar verval is er een reconversie naar de hopteelt en de bierbrouwerij. De stad kent een heropleving vanaf 1713, onder het Oostenrijkse bewind. In de 19de eeuw blijft de economische bedrijvigheid overwegend agrarisch. De traditionele tabaks- en hopsteelt vormen de belangrijkste componenten. Andere belangrijke industrieën zijn pottenbakken, kant-, leder-, confectie- en houtnijverheid.

Gedurende WO I fungeert Poperinge als de zetel van de geallieerde troepen die aan de strijd rondom Ieper deelnemen. Rondom de stad werd de Switch Road aangelegd ter bevordering van

troepen-en materiaalaanvoer naar het front. Door de ligging buiten het frontgebied kent Poperinge beperkte oorlogsschade.³

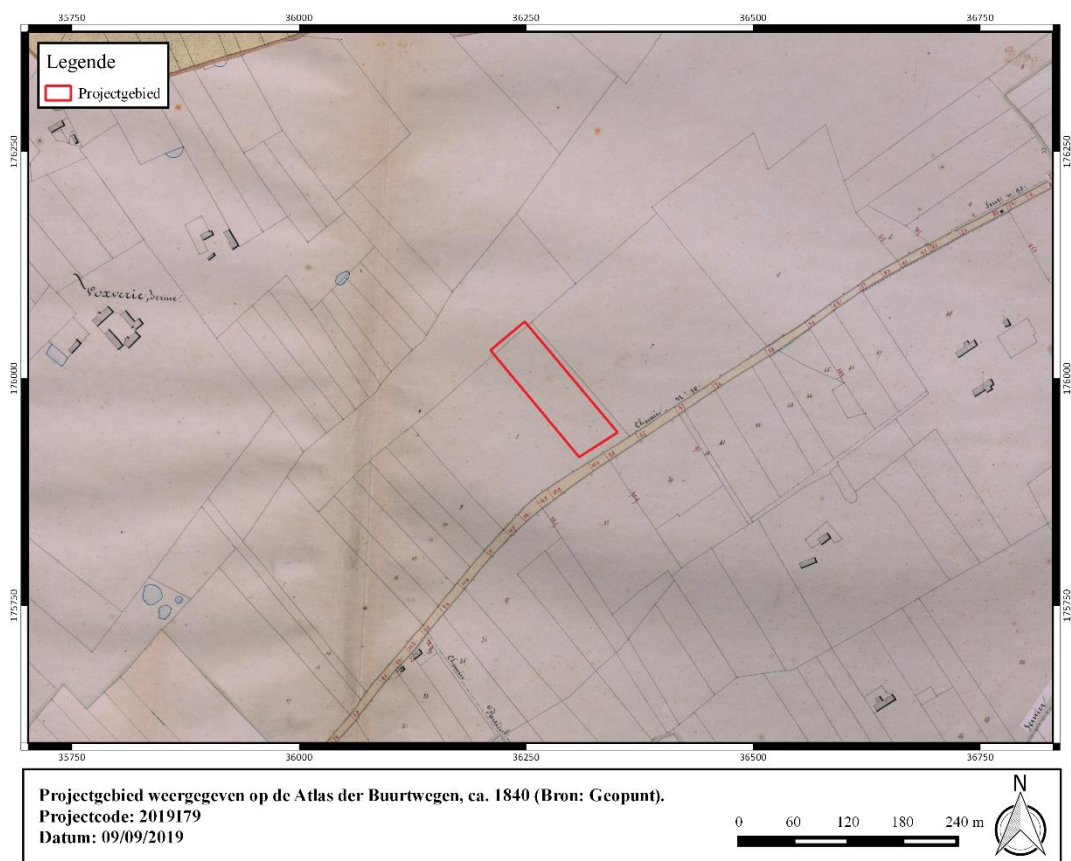
1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Ferrariskaart karteert het plangebied integraal als bosgebied. Het verloop van de huidige Woestenseweg is reeds op de kaart weergegeven. In de omgeving van het plangebied is verspreide hoevebouw waar te nemen. Precies ten westen van het projectgebied situeert zich een omwalde hoeve met omliggende boomgaard. Op de Vandermaelenkaart en de topografische kaart van 1884 is het plangebied tevens als bosgebied weergegeven. Geen van de 19^e-eeuwse cartografische indicatoren geven bebouwing weer binnen de projectgrenzen. De topografische kaart van 1911 situeert het plangebied aan de rand van een beboste zone. Vermoedelijk vormde de huidige Bosstraat de westelijke grens van het beboste gebied en was het plangebied aan het begin van de 20^e eeuw ontbost, waarna het voor landbouw in aanmerking kwam.

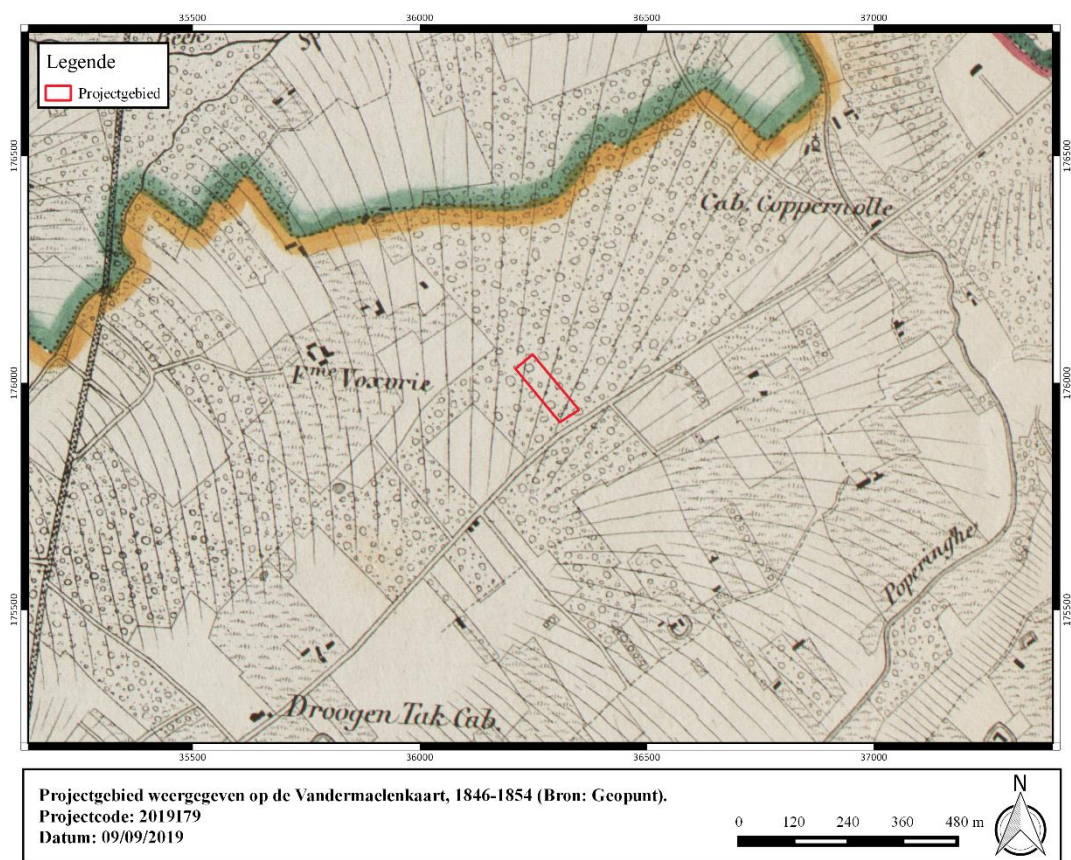

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

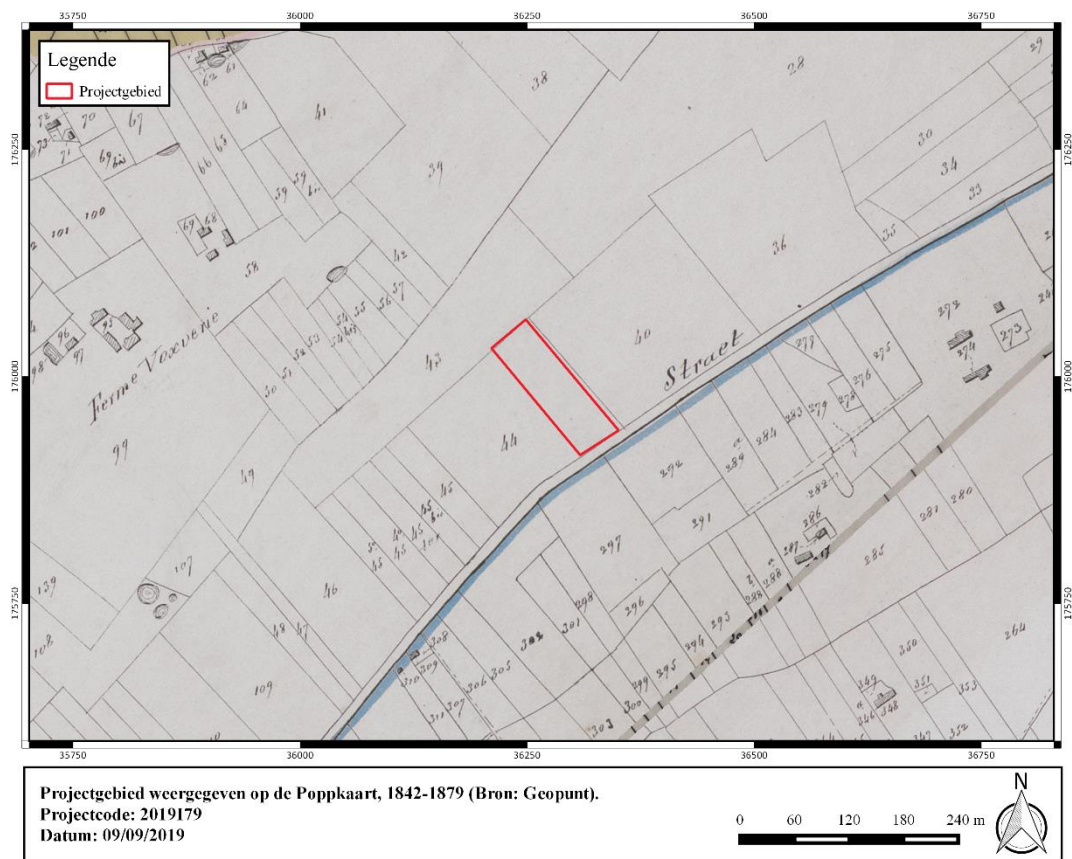
³ Inventaris Onroerend Erfgoed

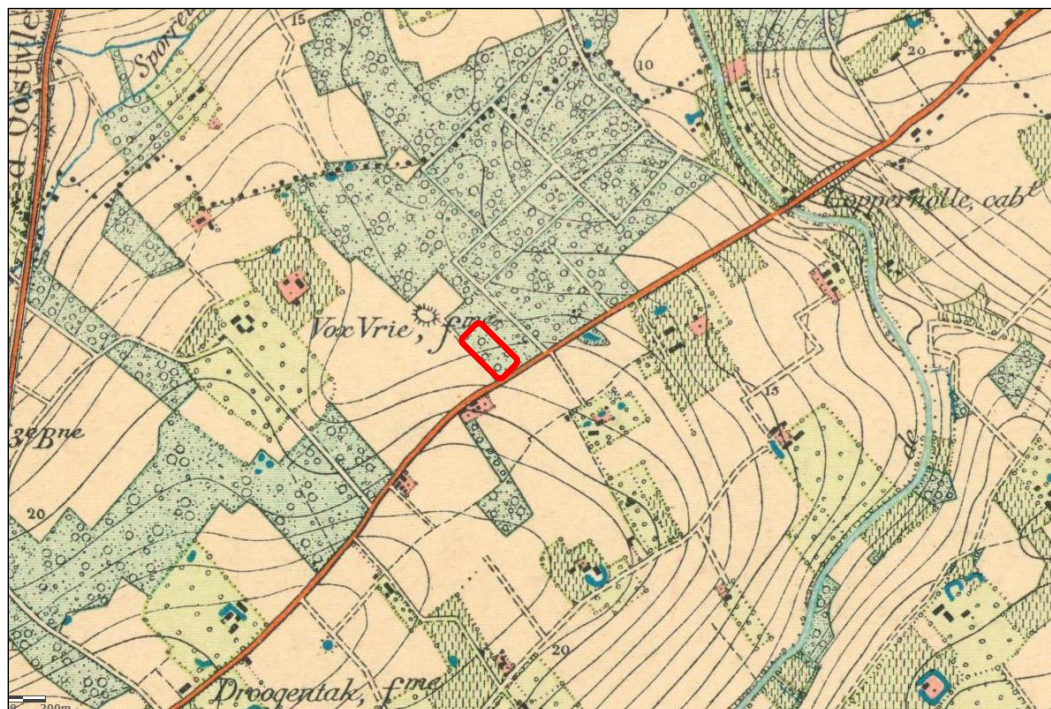
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

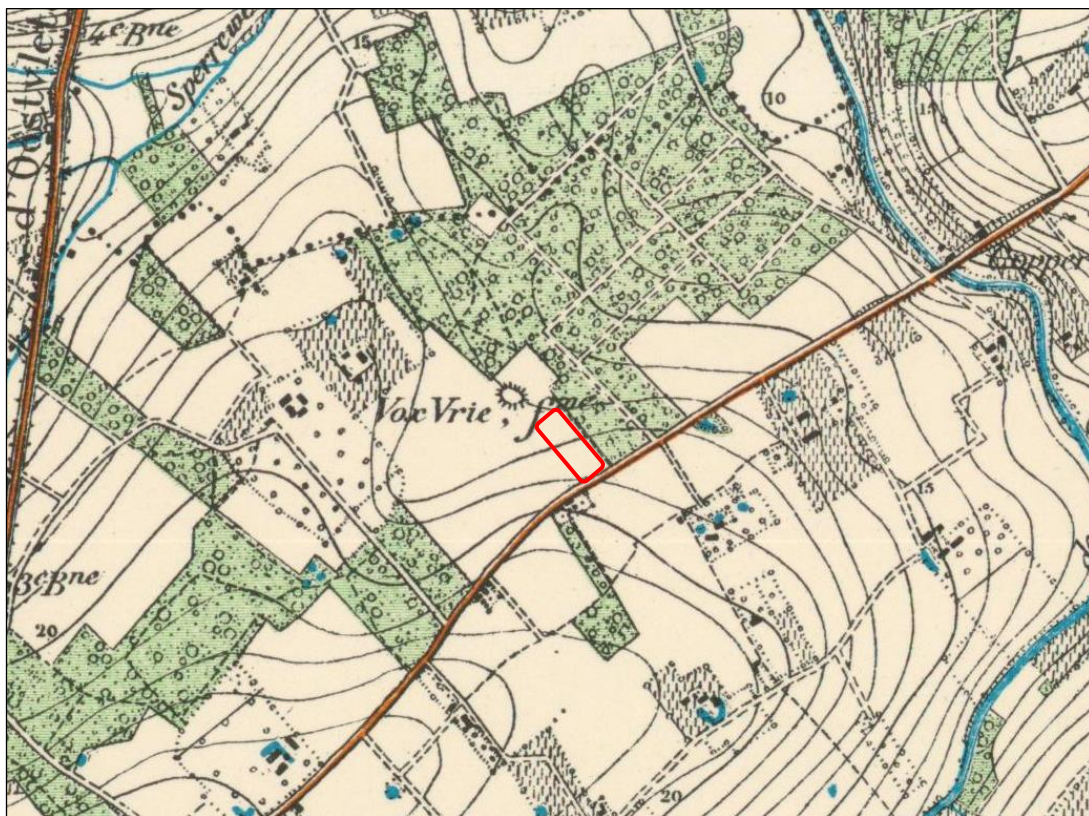

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

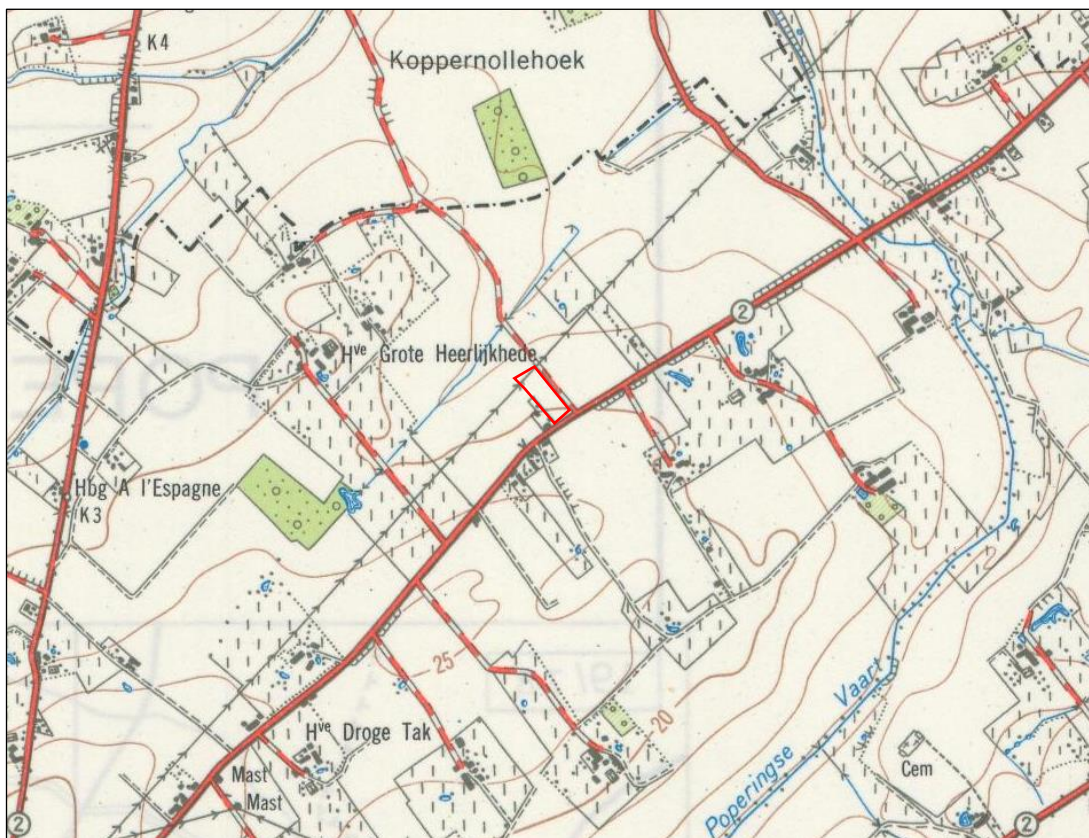

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1884 (Bron: NGI Cartesius).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1911 (Bron: NGI Cartesius).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1964 (Bron: NGI Cartesius).

Luchtfotografische studie WO I

Gezien de ligging van het plangebied binnen een WO I-context werd besloten een luchtfotografische studie uit te voeren binnen de projectgrenzen. Voor het bestuderen van het projectgebied werden 13 historische WO1-luchtfoto's geraadpleegd. Deze studie werd opgemaakt door Dr. Birger Stichelbaut (Universiteit Gent). De informatie die uit het onderzoek voortvloeide wordt hieronder gesynthetiseerd.

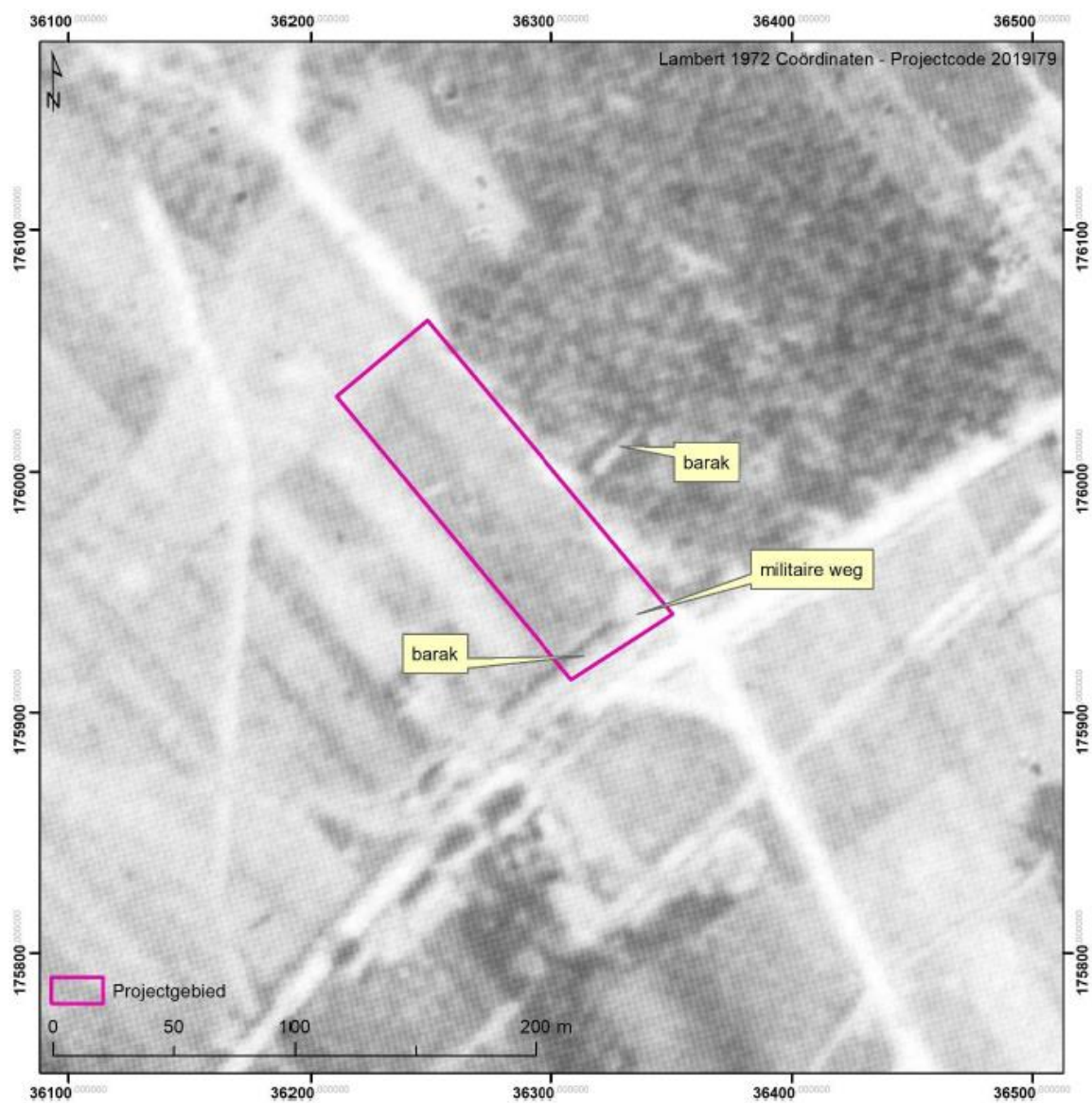
Na de val van de Antwerpse fortengordel nadert de oorlog begin oktober 1914 de Westhoek. Nabij Ieper nemen de Geallieerden stelling op de hoogtes rondom de stad en de oorlog evolueert van een bewegingsoorlog naar een patstelling in de loopgraven. Van bij het begin van deze jarenlange stellingenoorlog komt het projectgebied op zeer ruime afstand van de frontlijn te liggen, ver in het Britse achterland. Voor deze plekken zijn relatief weinig historische gegevens beschikbaar doordat het merendeel van de kaarten en luchtfoto's gefocust is op de slagvelden in de Ieperboog eerder dan op het Britse achterland.

Geleidelijk aan worden de loopgravenstelsels aan de frontlijn uitgebreid. Ook in het achterland neemt stelselmatig de activiteit toe en staat alles in functie van het voeden van de oorlogsmachine aan het front. In de lente en zomer van 1917 plannen de Geallieerden een aanval bij Ieper. Dit grootschalige offensief had als bedoeling om doorheen de patstelling van het Westelijke Front heen te breken en op te rukken naar de havens aan de Belgische kust waar de Duitsers hun onderzeebootbasissen hadden. Het is vooral als gevolg van dit offensief dat in 1917 een schaalvergroting optreedt in de logistieke machine achter de frontlijn.

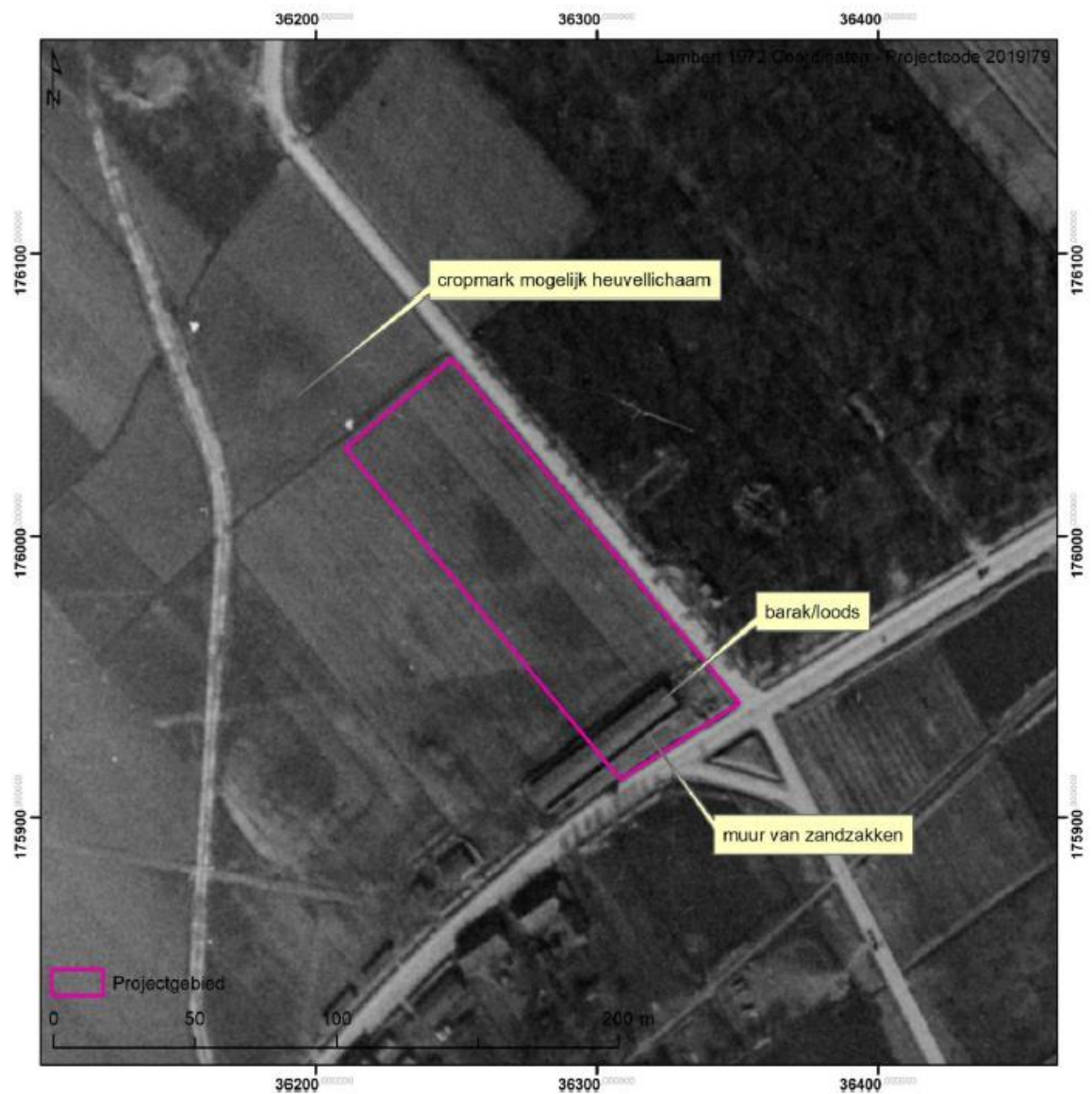
Op een loopgravenkaart uit oktober 1916 zijn geen WO I-structuren weergegeven binnen de projectgrenzen. Op de volgende bron is er een sterke toename van de Britse militaire infrastructuur waar te nemen. Op verschillende plekken zijn er aanduidingen van plekken waar kabelballonnen in de lucht gelaten worden, barakken (rode stippen en rechthoeken) en militaire kampen en opslagplaatsen als gearceerde zones. Binnen de projectgrenzen is een zeer omvangrijke barak waar te nemen. Op een luchtfoto van 11 september 1917 is de situatie helder weergegeven. De luchtopname schetst een beeld van de 60 meter lange barak in het zuidelijk deel van het plangebied. Ten zuiden hiervan is een nieuwe weg aangelegd voor het vervoer van materiaal en troepen. De functie van dit gebouw is onbekend maar heeft meer dan waarschijnlijk iets te maken met transport of onderhoud van materiaal. Ook een luchtopname van 4 januari 1918 toont de lange barak in detail. Aan de hand van de schaduwen op de luchtfoto kan opgemaakt worden dat er zowel aan de noordelijke als de zuidelijke lange muur van de loods er een muur van zandzakken is opgeworpen om de barak te beschermen tegen granaatscherven.⁴

⁴ Stichelbaut, B. 2019: p.1-21.

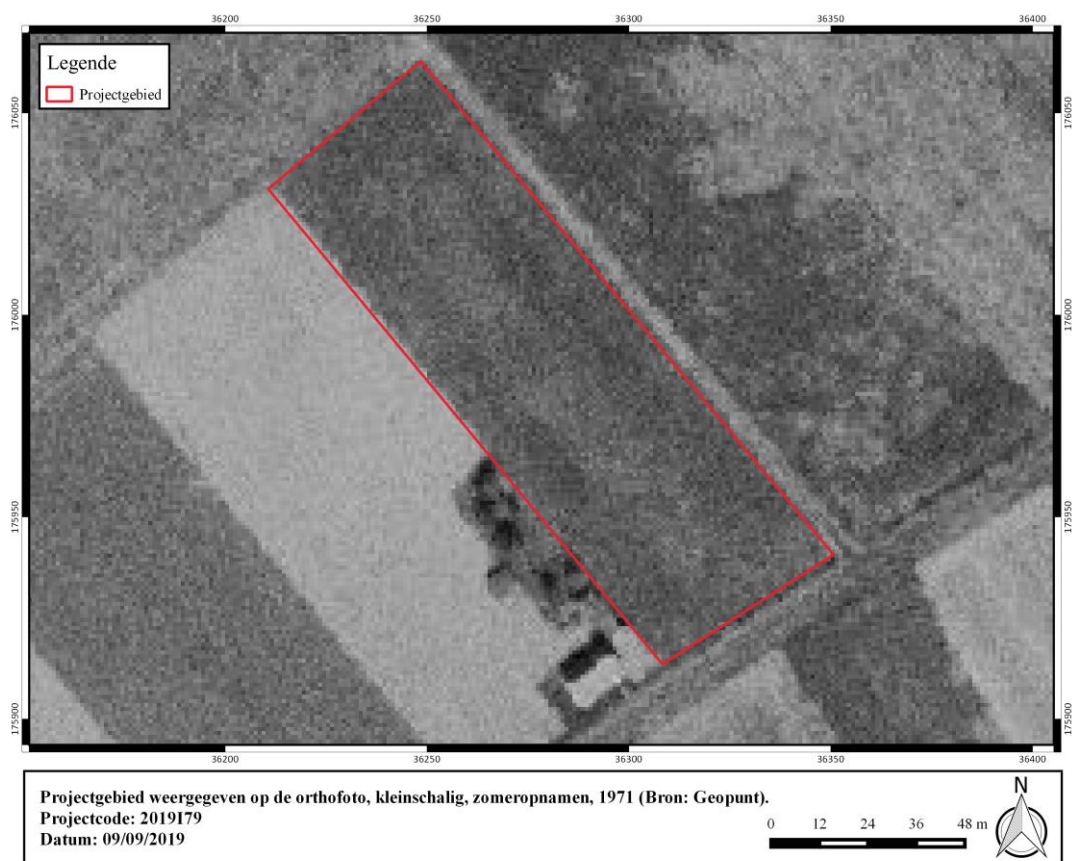
Figuur 25: Luchtfoto 11 september 1917, IFFM (Bron: Stichelbaut, B. 2019: p.12)/

Figuur 26: Luchtfoto 18 maart 1918, IWM (Bron: Stichelbaut, B. 2019: p.16).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied. Sinds de orthofoto van 1971 is het terrein in gebruik als akker. Vanaf de orthofoto van 2000-2003 is precies ten westen van het terrein een opslagplaats voor aardappelen met bijhorende verharding waar te nemen. Op de luchtfoto van 2018 zijn duidelijke sporen van bandtractie en grondverzet waar te nemen. In 2018-2019 werd het terrein immers ingericht als werkzone voor de aanleg van een fietspad. De impact van deze werfinrichting is op heden niet gekend. Op heden is het terrein braakliggend en met gras begroeid.

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

Figuur 32: Huidige toestand van het terrein (bron: opdrachtgever).

Figuur 33: Huidige toestand van het terrein (bron: opdrachtgever).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject aan de Woestenseweg 32 te Poperinge. Het projectgebied is ca. 7740 m² groot en ligt momenteel braak. Tot 2018 was het terrein afwisselend in gebruik als akker en grasland.

Het onderzoeksgebied is gelegen op een oostelijke uitloper van de zuid West-Vlaamse heuvelkam die het IJzerbekken scheidt van de Leievallei. Ten noorden van het onderzoeksgebied meer dan een kilometer noordwaarts stroomt de Spanebeek die aansluit op de Poperingevaart. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen. De bodemkaart geeft echter aan dat de Tertiaire klei zich op geringe diepte bevindt of op bepaalde plaatsen dagzoomt waardoor de terreinen waterverzadigd zijn. Plaatselijk is het eolisch dek nagenoeg volledig herwerkt in de ploeglaag. In het noordwesten bestaat de ondergrond uit klei, in het zuidwesten bestaat de ondergrond uit zandleem.

De cartografische gegevens wijzen op een open en ruraal karakter van het onderzoeksgebied en de omgeving. Op de Ferrariskaart, die doorgaans een eindsituatie in de evolutie van het landgebruik weergeeft, is het onderzoeksgebied en de directe omgeving ingekleurd als bos. Op basis van de gegevens van de bodemkaart kan geconcludeerd worden dat de ondergrond te nat is (of was) voor bewerking en bewoning. Op de 19^e-eeuwse bronnen is te zien hoe het bos stelselmatig verdwijnt. Vanaf de late 19^e eeuw wordt op de cartografische bronnen een kleine heuvel afgebeeld ten noorden van het onderzoeksgebied. Hiervan is tevens een cropmark te zien op de militaire luchtfoto's. Mogelijk betreft deze heuvel een oorspronkelijke (molen)motte. Tijdens WOI komt Poperinge op ruime afstand achter de geallieerde linies te liggen. De stad en de ruime omgeving worden ingericht als logistieke sector van waaruit troepen, munitie en goederen richting het front worden gestuurd via een uitgebreid netwerk van smalspoorwegen. Hoewel bronnen voor de sectoren die zich ver achter de frontlinies bevinden beperkt zijn, is op loopgravenkaarten vanaf 1916 te zien hoe net ten oosten van het onderzoeksgebied een kamp wordt ingericht. Op een Duitse loopgravenkaart van 1917 is vervolgens op te merken dat de infrastructuur rondom het onderzoeksgebied gevoelig is uitgebreid. Tegen de zuidelijke grens van het onderzoeksgebied is een zeer omvangrijke barak waar te nemen die is omzoomd met zandzakken. Bijkomende structuren kunnen op basis van luchtfoto's en kaarten niet afgeleid worden. Op de orthofotosequentie van de voorbije decennia is weinig tot geen evolutie waar te nemen. Op het jongste luchtbeeld is te zien dat het terrein braak is komen te liggen. Het terrein werd in het verleden gebruikt als werfzone voor de aanleg van een fietspad.

Op het onderzoeksgebied of de ruime omgeving zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Ten zuidwesten van het onderzoeksgebied is een cluster waarnemingen aangegeven op het kaartbeeld van de CAI. Dit betreft vondstmateriaal dat werd gerecupereerd bij metaaldetecties en dateert uit WOI. Deze schaarste aan vindplaatsen in de ruime omgeving is enerzijds te wijten aan een gebrek aan onderzoek maar anderzijds dient rondom het onderzoeksgebied ook rekening gehouden te worden met de bodemkundige en cartografische gegevens. Vermoedelijk was het terrein in het verleden minder geschikt voor bewoning en bewerking.

Concreet bestaat de verwachting ter hoogte van het onderzoeksgebied hoofdzakelijk uit sporenarcheologie, en dan met name resten van de activiteiten uit WOI. Op basis van de bodemkundige en cartografische gegevens wordt bewoning en bewerking in oudere perioden minder waarschijnlijk geacht, hoewel het niet uitgesloten kan worden. Met betrekking tot artefacten dient rekening gehouden te worden met de bodemgesteldheid van het terrein, de bewerking en recente activiteiten. De kans dat zich ter hoogte van het onderzoeksgebied een artefactensite bevindt is zeer klein, de kans dat deze bewaard zou zijn nog kleiner. Gezien het

gebrek aan mogelijke kenniswinst bij verder onderzoek in functie van artefacten wordt een archeologisch booronderzoek als weinig zinvol beschouwd. De meest geschikte onderzoeksmethode is een proefsleuvenonderzoek in functie van oorlogsrelicten. De verwachting bestaat enerzijds uit resten van de aanwezige barak en anderzijds uit afvalkuilen.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Stichelbaut, B. 2019. CHAL-rapport 83, Poperinge Woestenseweg, Gent, 21 p.

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

